

**ЕКОНОМІКА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ
ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

УДК 351.823.004(045)

**СТАНОВЛЕННЯ МАЛИХ МІСТ ЯК
ЦЕНТРІВ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО
СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ[©]**

С.В. КОЛЯДЕНКО,
*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економічної
кібернетики,*

Т.В. СКАРБОВІЙЧУК,
*аспірант,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)*

Стаття містить результати дослідження стану розвитку малих та середніх міст як центрів регіональної економіки, зокрема її аграрного сектору. У дослідженні здійснюється аналіз результатів децентралізації регіонального управління на прикладі Польщі та розглядаються особливості формування центрів розвитку аграрного сектору в малих містах регіонів.

У науковій статті визначено пріоритетність європейського шляху розвитку України та доведено, що вивчення, адаптація, впровадження сучасних принципів розвитку європейських міст для українських реалій є фундаментальною основою розвитку малих та середніх міст. У статті також наводяться принципи та складові відповідної для таких умов державної політики.

Запропоновано модель формування центрів розвитку регіональної економіки, що забезпечують розвиток галузевих кластерів, сільськогосподарських територій та домогосподарств.

Ключові слова: аграрний сектор, сільськогосподарські території, регіональна економіка, малі та середні міста, децентралізація, центр розвитку, регіон, кластер.

Літ. 13.

Постановка проблеми. Малі міста є найчисленнішою за кількісним складом групою міст, значна частина їх – це адміністративні центри районів. Такі міста відіграють важливу роль у формуванні поселенської мережі, розвитку і розміщенні продуктивних сил України. Якщо аналізувати розвиток сільськогосподарських територій, то активний розвиток малих міст є вирішальним вектором для удосконалення інфраструктури території та її розвитку разом з територіальною громадою.

Відповідно до затвердженої Законом України “Про Генеральну схему планування території України” (від 18.11.2012 р.) [12] програми, завданням перспективного розвитку населених пунктів для малих міст та селищ, які є центрами сільськогосподарських районів, стає розвиток соціально-економічного потенціалу, пов’язаного з обслуговуванням сільськогосподарського виробництва та сільського

[©] С.В. КОЛЯДЕНКО, Т.В. СКАРБОВІЙЧУК, 2017

населення. Виходячи з цієї мети, враховуючи сучасні зміни в економіці сільських територій, та з необхідності переходу від сировинної економіки аграрного сектору до економіки якісних готових продуктів, такі центри все частіше стають основою міжгалузевих кластерів.

Якщо говорити про особливості розвитку малих міст Вінницької області, то це, як правило, міста, які є центрами сільськогосподарських районів, і вони можуть бути осередками розвитку сільського господарства та харчової, переробної і обробної промисловості. Не дивлячись на цілу низку різноманітних програм розвитку малих міст, системний підхід до їх становлення як центрів розвитку досліджено недостатньо, і саме це зумовлює актуальність науково-дослідної та практичної роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міста як об'єкт управління досліджували у своїх роботах такі вітчизняні й зарубіжні науковці, як В. Алексєєв [2], О. Бойко-Бойчук [3], І. Боршош [4], Н. Жукова [6], Г. Калетнік [7], О. Карлова [8, 9], Д. Локтіонова, О. Нижник, Т. Новікова [11], В. Рохчіні, П. Холл, Л. Чорна [13] та інші.

Формулювання цілей статті. Формування загальної моделі становлення малого (середнього) міста як центру розвитку міжгалузевих кластерів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головною метою політики розвитку сільських територій є створення умов для забезпечення достатньо високого рівня надання послуг, досягнення визначених суспільством стандартів життя тощо. Сьогодні різниця у розвитку міст і сіл доволі помітна, тому однією з головних причин кризи українського села, на думку І. В. Гончарук [5], є неефективний вплив держави на процеси його соціально-економічного розвитку.

Виходячи з аналізу закордонного та вітчизняного досвіду, видно, що найбільш успішними є малі міста, в яких є центри розвитку науки, техніки, вони гуртуються відносно великих підприємств або об'єднань, що використовують місцеву сировину та забезпечують робочі місця і підтримують інфраструктуру міста. Головні напрями розвитку успішних міст це:

- наявність конкретних стратегій розвитку, що спираються на особливе місце кожного міста в економічній структурі розподілу праці;
- комфортні умови для проживання;
- зручні умови для відкриття, розвитку та ведення бізнесу;
- існування якісного транспортного сполучення та різноманітних інформаційних комунікацій.

Серед напрямів дослідження можна виокремити такі:

1. Аналіз відомих моделей розвитку малих міст.
2. Аналіз моделей розвитку сільськогосподарських територій.
3. Аналіз розвитку міжгалузевих кластерів для сільськогосподарських територій.
4. Аналіз впливу запровадження реформи децентралізації на розвиток малих міст.
5. Формування моделі сталого розвитку для малого міста чи сільськогосподарської території.

Серед різноманітних моделей розвитку малих міст можна виділити такі:

- Гарне місто – розвиток культурно-духовних цінностей;
- Модель соціально-демографічного розвитку малих міст («Жваве місто»);
- Модель інноваційного розвитку малих міст («Розумне місто»);
- Модель екологічно безпечного розвитку малих міст («Зелене місто»).

Програма “Креативні стратегії в малих містах” [1] свідчить про те, що головним викликом, з яким зіткнулись малі міста Європи, в де до сьогодні працюють старі промислові підприємства, які виробляють монопродукцію, стали труднощі у пошуку стартового капіталу для фінансування індивідуальних проектів, спрямованих на поживлення життєдіяльності конкретного малого міста. Реалізація моделі інноваційного розвитку в малих містах ускладнюється низкою об’єктивних факторів щодо запровадження комунікаційних технологій у віддалених районах.

Для ефективного розвитку визначених у моделях напрямів, вони потребують окремих інвестицій, які можуть бути сформовані завдяки децентралізації та становленню центрів розвитку сільського господарства, промисловості, центрів науки і техніки, дорадництва. Проведемо аналіз польського досвіду децентралізації.

Світовий досвід засвідчує, що децентралізація та розвиток сучасної системи місцевого самоврядування стали основними компонентами сьогодення, зокрема, у країнах Центральної та Східної Європи. Якість і темпи реформування місцевих влад у Центральній Європі залишаються визначальною позицією стратегії європейської інтеграції, яка тісно пов’язана з процесом гармонізації законодавчої бази країн та правової системи ЄС [3]. Разом з тим, реалізація заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу та проведення відповідних реформ є суспільно-політичною базою для комплексного залучення всіх рівнів владних структур, органів місцевого самоврядування і широких верств населення до процесу державного будівництва, звертає увагу Т. Новікова [11, с. 178].

У Польщі, по суті, глибока структурна реформа публічної адміністрації складалася з двох взаємопов’язаних реформ, які проводилися одночасно, – реформи територіального устрою та реформи місцевого самоврядування (децентралізації). В результаті такої реформи місцеві громади стали незалежними юридичними суб’єктами, з правом захищати власні інтереси в суді (в тому числі – перед урядом). Варто звернути увагу, що ще у 2013 році центральний бюджет у Польщі становив 300 млрд. злотих, а бюджети усіх органів місцевого самоврядування - 180 млрд. злотих. До речі, поляки справою довели – унітарність країни жодним чином не страждає від делегування повноважень на місця. Скоріше навпаки – зміцнюється, бо зменшується конфліктний потенціал між регіонами та центром [10].

Необхідно враховувати, що в кожній країні формувалися власні підходи до оплати послуг, що надаються органами місцевого самоврядування. Місцеві органи влади цих країн, як правило, самостійно встановлюють ціни та тарифи на послуги, які вони надають жителям населених пунктів і в багатьох країнах плата за ці послуги не покриває видатків на їх здійснення. Доречно акцентувати, що це свідомо політика. Таким чином реалізується соціальне призначення місцевої влади щодо дотування більшості послуг, які вона надає територіальним громадам. Понад усе, реформа місцевого самоврядування в Європі сфокусована на тому, щоб служби для населення були більш ефективними і, врешті, саме це має за мету зробити їх зручними для громадянина, зменшити бюрократичні труднощі, піднести ефективність та продуктивність.

Активний розвиток сільських громад, їх входження в міжгалузеві кластери розглядалися на конференціях щодо запровадження польського досвіду на основі проекту, що втілюється на теренах п’яти сільських громад Жмеринського району Вінницької області – Северинівської, Чернятинської, Носковецької, Олександрівської та Сербинівської.

Вчені та практики з європейських країн наголошують, що розвиток середніх і малих міст здійснюється тільки за умови позитивних демографічних процесів. Розглянемо деякі демографічні показники Вінницької області; наприклад, за статистичними даними станом на 1.01.2017 року до її складу входять 27 районів, 2 міські об'єднані територіальні громади, 1 сільська об'єднана територіальна громада, 28 селищних та 658 сільських рад, 1504 населених пункти, з них 29 селищ міського типу, 18 міст, у тому числі 6 міст обласного значення.

Чисельність наявного населення області станом на ту ж дату становила 1590,4 тис. осіб. У міських поселеннях проживало 810,1 тис. осіб або 50,9% від загальної чисельності населення області, в сільській місцевості – 780,3 тис. осіб або 49,1%, в обласному центрі – м. Вінниці 372,7 тис. осіб. Станом на 1 січня 2017 року в області на 1 км² проживало 60 осіб. Найбільшими за чисельністю населення є такі райони області: Вінницький (81,0 тис. осіб) та Бершадський (59,2 тис. осіб), а найменшими – Піщанський (20,9 тис. осіб), Оратівський та Чечельницький (21,2 тис. осіб).

Основним фактором зменшення чисельності населення у 2016 році, як і в попередні роки, було його природне скорочення, як результат перевищення кількості померлих над кількістю народжених (9301 особа). Обсяг природного скорочення населення порівняно з 2015 роком збільшився на 2,3%. Найбільше природне скорочення зареєстровано в Хмільницькому районі – 11,5 осіб на 1000 жителів, найменше – по Могилів-Подільській міськраді (0,6 ‰). У обласному центрі спостерігався найвищий природний приріст – 0,4 осіб у розрахунку на 1000 наявного населення. Виходячи з цих даних, зрозуміло, що становлення нових форм міських та селищних об'єднань територіальних громад в області по окремих її зонах є проблемним та вимагає різних підходів до вирішення в окремих її частинах.

Серед основних проблем розвитку сільських територій та аграрного сектору економіки України вважаються: розрізненість в управлінні сільськими територіями та вузький відомчий підхід до розвитку сільської економіки; недостатнє виробниче та фінансове ресурсне забезпечення функцій та повноважень, покладених на органи місцевого самоврядування; низький рівень підприємницької та суспільної ініціативи на селі; низька соціальна та екологічна відповідальність товаровиробників на селі; неналежні умови для залучення кваліфікованих кадрів для роботи на сільських територіях; недостатній рівень інформаційно-просвітницької діяльності щодо сталого розвитку сільських територій [7]. Всі означені проблеми мають однаково складне вирішення як для сільських (селищних) територій, так і для територій малих міст в сільській місцевості.

Отже, досвід зарубіжних держав та вітчизняні дослідження вказують на необхідність постійного вдосконалення структур управління власністю територіальних громад, що диктується розвитком та стрімкими змінами економіки різних країн. На польському прикладі можна зробити один важливий висновок – реформа самоврядування була успішною тому, що вона була швидкою і комплексною.

Модель малого міста як центру розвитку аграрного сектору економіки повинна бути представлена в принципово новій програмі розвитку міста. Така програма має містити: розгорнуті систематизовані міжнародні порівняння наявних ресурсів (трудових, фінансових, інвестиційних, природних); рекомендовані показники, технології, заходи, прийняті рішення та очікувані результати.

Узагальнююча оцінка вихідної соціально-економічної ситуації включає комплексний аналіз таких основних факторів місцевого характеру, які визначають розвиток міста:

- 1) потенціал соціально-економічного розвитку міста: виробничий; трудовий; фінансовий; інвестиційний.
- 2) якість життя населення;
- 3) ресурсний потенціал (географічний, природно-ресурсний та демографічний потенціали);
- 4) екологічна ситуація (стан та якість атмосферного повітря, водного середовища, радіоактивного забруднення);
- 5) потенціал готовності до соціально-економічних перетворень у місті;
- 6) управління містом.

Ми погоджуємося із думкою О.В. Бойко-Бойчука [3], про те, що бачення стійкого розвитку має бути адресовано різним політичним і соціальним організаціям та мешканцям міст, які своїми діями і визначатимуть спільне майбутнє. Узгодженість економічних і соціальних вимог із екологічними, культурними функціями територій мають стати підґрунтям довгострокового крупномасштабного просторового розвитку, який має базуватися на наступних принципах, стислий виклад яких в інтерпретації українських реалій має такий вигляд:

- прагнення територіальної цілісності міста через збалансований соціальний та економічний розвиток територій та покращення конкуренції;

- поліцентричність розвитку національних та регіональних рівнів, а це означає, що кожне місто має бути одним із центрів певної діяльності, займати своє місце у загально-регіональній та загальнонаціональній системі розподілу праці та капіталу. У цьому відношенні місцева влада має бути спроможною до проведення активної політики просторового розвитку, основою якої є високі стандарти адміністративної практики та прикладної політики, а також причетність громадян і соціальних груп до планування просторового розвитку;

- покращення відносин між містом і селом. Мають розвиватися міські системи, що включають малі та середні міста і міста сільських районів, в тому числі для спрощення доступу до них мешканців країни. Створення та укріплення міських мереж збільшує взаємозалежність цих міст, створює зв'язки, сприяє спеціалізації міст, економічному розвитку, економічній змагальності та спільному пошуку шляхів рішення проблем; все більшу роль відіграє сільсько-міське партнерство; умовою ефективних відносин є рівність і партнерство між міською та сільськими місцевими владами;

- рівність умов просторової доступності. При розгляді шляхів руху мають застосовуватися об'єктивні стратегії, що враховують на рівних підставах різні способи транспортування та вимоги просторового планування;

- покращення доступу до інформації та знань. Потрібно вдосконалювати телекомунікаційні мережі, налагоджувати інтерфейси між виробниками інформації і потенційними користувачами, вбудовувати інформаційні мережі міста в регіональні, національні, світові мережі;

- зменшення шкоди (збитків), що наносяться природному середовищу;

- розвиток та захист природних ресурсів та природної спадщини; примноження природних ресурсів, баланс екосистем, рекреаційної привабливості території, підвищення її рекреаційної цінності й якості життя; відтворення екологічних мереж; ідентифікація територій, що потребують відтворення (наприклад, індустріальних пустирів);

- примноження культурної спадщини, як фактору розвитку. Збільшення місцевої культурної привабливості для інвесторів, туристів та населення, що є важливим внеском в економічний розвиток та поселення місцевої ідентичності;

- комплексне збереження культурної спадщини має бути підґрунтям розвитку спеціалізованих туристичних маршрутів. Предметом великих місцевих культурних програм може стати виокремлення пам'яток культури та розвиток підходів до їх збереження, відтворення та використання. Вся цінна спадщина має бути включена в культурні маршрути та збережена для майбутніх поколінь;

- розвиток енергоресурсів при підтримці безпеки їх формування;

- підтримка високоякісного стійкого туризму. Особливо, якщо території не мають іншої, крім туристичної, привабливості розвиток туризму має стати пріоритетним (у даному випадку необхідно мати інформацію про спроможності екосистеми по чисельності відвідувачів, яких вона може прийняти). Необхідно розвивати форми м'якого туризму, які добре пристосовані до місцевих умов;

- обмеження впливів природних та техногенних катастроф. Запобіжні заходи, що спрямовані на обмеження збитків від катастроф і створення менш вразливих структур поселення [3].

Україна проголосила прихильність до європейського шляху розвитку. Цей факт став вирішальним для формування зовнішньої та внутрішньої політики держави. Відповідно принципів зміни внутрішньої політики Європейського Союзу, який для нас виступає прикладом соціального облаштування за логікою вибору, мають ставати орієнтирами змін нашої внутрішньої політики [3]. Адаптація сучасних принципів розвитку європейських міст в умовах українських реалій для категорії малих міст, на наш погляд, має базуватися на наступних загальносистемних принципах:

- вирішальної ролі держави у процесах розвитку малих міст;

- спеціалізації за основними напрямками та концентрації у цільовому використанні ресурсів (інформаційних, фінансових тощо) для розвитку малого міста (як на державному, регіональному, так і на локальному рівнях);

- формування територіальних кластерів з використанням всіх ресурсів, що мають сільськогосподарські території;

- використання позитивного досвіду розвитку депресивних територій в інтерпретації до розвитку малих міст;

- наскрізного планування та координації розвитку малих міст (по вісі держава – регіон – мале місто);

- впровадження у практику розвитку малих міст стратегічного планування та проектного підходу через інституційні можливості територіальних громад та держави;

- посилення ролі асоціативних органів малих міст; заохочення горизонтальної кооперації малих міст в сільській місцевості;

- системного і постійного моніторингу і мультиплікації вдалих практик розвитку малих міст.

Для реалізації означених принципів необхідно впроваджувати відповідну державну політику, що складається з:

- створення цільових спеціалізованих державних і регіональних фондів підтримки розвитку малих міст із змішаним фінансуванням і залученням державних, комунальних і приватних ресурсів, фонди започатковують програми розвитку, що мають статус юридичної особи; створення та підтримка спеціалізованих інформаційних порталів, які акумулюють досвід розвитку малих міст;

- системної підготовки силами відповідних державних наукових закладів міських голів та міського активу засад стратегічного розвитку малих міст (підготовка міських голів відбувається в обов'язковому порядку відразу після чергових виборів);
- допомоги у формуванні стратегій розвитку малих міст через використання можливостей державних наукових, проектних та навчальних закладів; шляхом державного замовлення аналогічно формування генпланів розвитку міст;
- наукового супроводження розвитку малих міст через залучення відповідних інститутів НАН України;
- формування та законодавчого закріплення процедур взаємоузгодження (координації), планування, мотивації, ресурсного забезпечення та моніторингу розвитку малих міст по вісі держава – регіон – мале місто;
- виокремлення розвитку малих міст у планах та програмах державного та регіонального розвитку;
- створення спеціалізованого інформаційного методичного центру розвитку малих міст у мережах державної підтримки регіонального розвитку (наприклад, як підрозділ мінрегіонбуду);
- формування дієвої мережі національних агенцій регіонального розвитку (з відмовою від громадських засад їх діяльності);
- розширення повноважень місцевого самоврядування у питаннях міського розвитку (за окремим пакетом пропозицій);
- мотивації для залучення зовнішніх вітчизняних та міжнародних інвестицій у розвиток малих міст (за окремим пакетом пропозицій);
- мультиплікації вдалого досвіду (проектів розвитку малих міст) силами відповідних міністерств;
- посилення складової підтримки малих міст у національному конкурсі програм і проектів розвитку місцевого самоврядування в Україні;
- проробки і формування механізмів державно-правових експериментів локального розвитку, зокрема розвитку аграрного сектору економіки та галузей, що використовують сировину аграрного сектору.

Висновки. Проведений аналіз досвіду будівництва самоврядування в Україні та країнах Європи (зокрема в Польщі) дає змогу виділити низку напрямів та пріоритетів в управлінні малими містами; основними напрямками серед інших можна визначити застосування розроблених та випробуваних моделей розвитку малих міст як центру аграрного сектору економіки; реформа самоврядування; швидші темпи запровадження європейського шляху розвитку та адаптація сучасних принципів розвитку європейських малих міст в українських умовах.

Особливу увагу варто звернути на малі міста, що розташовані в сільських територіях, де розвиток малих міст тісно пов'язаний з розвитком аграрної економіки України.

Список використаних джерел

1. Creative-based Strategies in Small and Medium-sized Cities : Guidelines for Local Authorities [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://urbact.eu>. – Назва з екрану.
2. Алексеев В. Досвід зарубіжних країн з питань управління власністю адміністративно-територіальних утворень та його адаптація в Україні. / В. Алексеев // Економічний часопис-XXI. – 2008. – № 11-12. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://soskin.info>. – Назва з екрану

3. Бойко-Бойчук О.В. Світові тенденції розвитку міст: міжнародний досвід / О.В. Бойко-Бойчук // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://academy.gov.ua>. – Назва з екрану.

4. Боршош І.С. Особливості розвитку малих міст: закордонний досвід / І.С. Боршош // Державне будівництво. – 2009. – № 2. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>. – Назва з екрану.

5. Гончарук І.В. Вплив еколого-економічного фактору на особливості організаційно-економічного механізму використання ресурсного потенціалу сільських територій. / І.В. Гончарук, І.В. Томашук // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2017. – № 4. – С. 52-62. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://efm.vsau.org>. – Назва з екрану.

6. Жукова Н.В. Дотримання принципів економічної безпеки у моделях сталого розвитку малих міст: досвід країн Європи. / Н.В. Жукова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – № 9-1, частина 4. – С. 122-128.

7. Калетнік Г.М. Стратегіко-інституційні засади ефективності використання потенціалу аграрного сектору економіки / Г.М. Калетнік // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2015. – № 1. – С. 3-15. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://efm.vsau.org>. – Назва з екрану.

8. Карлова О.А. Концептуальні основи стабілізації соціально-економічного стану малих міст України / О.А. Карлова, Н.І. Склярчук // Збірник наукових праць “Вісник НУВГП” випуск № 2 (62) 2013, серія “Економічні науки”. Рівне, 2013. – С. 180-187.

9. Карлова О.А. Концепція та стратегія соціально-економічного розвитку міста / О.А. Карлова // Економічний форум. Науковий журнал № 3. Луцьк. 2012. – С.185-192.

10. Леонов О. Польський прорив: як децентралізація проходила у наших сусідів. / О. Леонов // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://constitution.gov.ua>. – Назва з екрану.

11. Новікова Т. В. Розвиток місцевого самоврядування в Україні та Польщі / Т.В. Новікова // Вісн. госп. судочинства. – 2003. – № 2. – С. 178-185.

12. Про Генеральну схему планування території України / Закон України із змінами, внесеними згідно із Законом № 5459-VI (5459-17) від 16.10.2012, ВВР, 2013, № 48, ст.682 // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 30, ст. 204). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.

13. Чорна Л.О. Системний розвиток міста як економічного центру сільськогосподарської території / Л.О. Чорна, О.О. Коваленко, С.В. Матусяк // Агросвіт. – 2009. – № 2. – С. 19-23. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.agrosvit.info>. – Назва з екрану.

Список джерел у транслітерації/References

1. Creative-based Strategies in Small and Medium-sized Cities : Guidelines for Local Authorities [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://urbact.eu>. – Nazva z ekranu.

2. Aleksieiev V. Dosvid zarubizhnykh krain z pytan upravlinnia vlasnistiu administratyvno-terytorialnykh utvoren ta yoho adaptatsiia v Ukraini. / V. Aleksieiev // Ekonomichniy chasopys-KhKhI. – 2008. – № 11-12. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://soskin.info>. – Nazva z ekranu

3. Boiko-Boichuk O. V. Svitovi tendentsii rozvytku mist: mizhnarodnyi dosvid / O.V. Boiko-Boichuk // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://academy.gov.ua>. – Nazva z ekranu.

4. Borshosh I. S. Osoblyvosti rozvytku malykh mist: zakordonnyi dosvid / I.S. Borshosh // Derzhavne budivnytstvo. – 2009. – № 2. – Rezhym dostupu : <http://nbuv.gov.ua>. – Nazva z ekranu.

5. Honcharuk I.V. Vplyv ekoloho-ekonomichnoho faktoru na osoblyvosti orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu vykorystannia resursnoho potentsialu silskykh terytorii. / I.V. Honcharuk, I.V. Tomashuk // *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky.* – 2017. – № 4. – P. 52-62. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://efm.vsau.org/>. – Nazva z ekranu.
6. Zhukova N.V. Dotrymanna pryntsypiv ekonomichnoi bezpeky u modeliakh staloho rozvytku malykh mist: dosvid krain Yevropy. / N.V. Zhukova // *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu.* – 2014. – № 9-1, chastyna 4. – S. 122-128.
7. Kaletnik H.M. Stratehiko-instytutsiini zasady efektyvnosti vykorystannia potentsialu ahrarynoho sektoru ekonomky / H.M. Kaletnik // *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky.* – 2015. – № 1. – P. 3-15. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://efm.vsau.org/>. – Nazva z ekranu.
8. Karlova O.A. Kontseptualni osnovy stabilizatsii sotsialno-ekonomichnoho stanu malykh mist Ukrainy / O.A. Karlova, N.I. Skliaruk // *Zbirnyk naukovykh prats “Visnyk NUVHP” vypusk № 2 (62) 2013, seriia “Ekonomichni nauky”.* Rivne, 2013. – P. 180-187.
9. Karlova O.A. Kontsepsiia ta stratehiia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku mista / O.A. Karlova // *Ekonomichnyi forum. Naukovyi zhurnal № 3.* Lutsk. 2012. – P. 185-192.
10. Leonov O. Polskyi proryv: yak detsentralizatsiia prokhodyla u nashykh susidiv. / O. Leonov // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://constitution.gov.ua/>. – Nazva z ekranu.
11. Novikova T.V. Rozvytok mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini ta Polshchi / T.V. Novikova // *Visn. hosp. sudochynstva.* – 2003. – № 2. – P. 178-185.
12. Pro Heneralnu skhemu planuvannia terytorii Ukrainy / Zakon Ukrainy iz zminamy, vnesenymy zghidno iz Zakonom № 5459-VI (5459-17) vid 16.10.2012, VVR, 2013, № 48, st.682 // (Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2002, № 30, st. 204). – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/>. – Nazva z ekranu.
13. Chorna L.O. Systemnyi rozvytok mista yak ekonomichnoho tsentru silskohospodarskoi terytorii / L.O. Chorna, O.O. Kovalenko, S.V. Matusiak // *Ahrosvit.* – 2009. – № 2. – P. 19-23. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://www.agrosvit.info/>. – Nazva z ekranu.

**ANNOTATION
FORMATION OF SMALL TOWNS AS CENTERS
OF AGRICULTURAL SECTOR**

***KOLIADENKO Svitlana,**
Doctor of Economic Sciences,
Professor of Economic Cybernetics Department,
Vinnytsia National Agrarian University,*

***SKARBOVIYCHUK Tatiana,**
Postgraduate Student,
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)*

The article contains results of research of capacity of small and medium-sized cities as centers of regional economy, particularly its agricultural sector. Authors analyze results of regional decentralization in Poland and consider formation of agrarian sector centers in small towns of the regions. The model of regional economic development centers is suggested. It can ensure the development of industrial clusters, agricultural areas and households.

Keywords: agricultural sector, agricultural areas, regional economy, small and medium-sized towns; decentralization, development center, region, cluster.

Lit. 13.

**АННОТАЦИЯ
СТАНОВЛЕНИЕ МАЛЫХ ГОРОДОВ КАК ЦЕНТРОВ РАЗВИТИЯ
АГРАРНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ**

***КОЛЯДЕНКО Светлана Васильевна,
доктор экономических наук,
профессор кафедры экономической кибернетики,
Винницкий национальный аграрный университет,***

***СКАРБОВИЙЧУК Татьяна Владимировна,
аспирант,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)***

Статья содержит результаты исследования состояния развития малых и средних городов как центров развития региональной экономики, в частности ее аграрного сектора. Авторы проводят анализ результатов децентрализации регионального управления на примере Польши и рассматривают особенности формирования центров развития аграрного сектора в малых городах регионов. Предложена модель формирования центров развития региональной экономики, которая обеспечит развитие отраслевых кластеров, сельскохозяйственных территорий и домохозяйств.

Ключевые слова: аграрный сектор, сельскохозяйственные территории; региональная экономика; малые и средние города; децентрализация, центр развития, регион, кластер.

Лит. 13.

Інформація про авторів

КОЛЯДЕНКО Світлана Василівна – доктор економічних наук, професор кафедри економічної кибернетики, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: kolyadenkosv@ukr.net).

СКАРБОВИЙЧУК Тетяна Володимирівна – аспірант, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: svm-agro@ukr.net).

KOLIADENKO Svitlana – Doctor of Economic Sciences, Professor of Economic Cybernetics Department. Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: kolyadenkosv@ukr.net).

SKARBOVIICHUK Tetiana – Postgraduate Student, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: svm-agro@ukr.net).

КОЛЯДЕНКО Светлана Васильевна – доктор экономических наук, профессор кафедры экономической кибернетики, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: kolyadenkosv@ukr.net).

СКАРБОВИЙЧУК Татьяна Владимировна – аспирант, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: svm-agro@ukr.net).

